

اصالت سنجی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
Exploring the urban public space based
on tangible and intangible needs
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۲، شماره ۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، صفحه ۱۰ - ۱۶

کندوکاوی در فضای عمومی شهری بر اساس نیازهای ملموس و ناملموس

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی
مدرس، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی

لاله حصاری جبار*
مریم اسکندر صارمی

چکیده: افراد ناتوان جسمی و حرکتی یا سالمندان حضور خود را تا اندازه‌ای بسیار زیاد وابسته به شرایط مناسب فضای شهری‌ای که می‌خواهند وارد آن شوند می‌دانند. آنچه اهمیت دارد این است که می‌توان در کوچک‌ترین مقیاس به‌طور نمونه در محله‌ای نمونه به طراحی و مناسب‌سازی پارک محله‌ای، کتابخانه، فرهنگسرا، اماکن ورزشی و مراکز خرید پرداخت تا یاری‌رسان حضور این افراد در محدوده محل زندگی خود باشد. بیشتر این افراد اکنون برای انجام ابتدایی‌ترین کارهای روزمره خود به خصوص در اجتماع با مشکلات فراوان روبه‌رو هستند. با در نظر داشتن آمار و تعداد این افراد می‌توان حداقل زمینه‌های مناسب‌سازی محیط را برای انجام فعالیت‌های روزمره آنان فراهم کرد تا نگاه‌ها و چشم‌ها به دیدن و حضور آنها عادت کند و آنان نیز لذت حضور در جامعه را زیر آسمان خدا، خودکفا و بدون نیاز به همراه درک کنند. ضرورت و اهمیت پرداختن به فضا‌های مناسب برای سالمندان در کشور ما نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا در صد بالای جمعیت جوان امروز گویای بالا بودن نرخ رشد جمعیت سالمند در سال‌های آتی خواهد بود. لذا توجه ویژه به نیازهای سالمندان در فضا‌های شهری از جنبه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی (افزایش بازدهی و رونق فضا‌های تجاری و اشتغال) فرهنگی و غیره از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این پژوهش سعی بر این است در ابتدا با در نظر گرفتن ویژگی‌های سالمندان و محدودیت‌های فیزیکی و جسمی به ارزیابی نیازمندی‌های سالمندان در فضای باز (پارک لاله تهران با تاکید بر بررسی انجام شده در بیوک پارک ترکیه و پیاده‌سازی آن روش در ایران با این تفاوت که فصل و جنسیت نیز مورد توجه قرار گرفته است) و مقایسه نحوه استفاده آنان از فضای باز در فصل زمستان پرداخته شود.

واژگان کلیدی: فضای باز عمومی، سالمندان، ضوابط و معیارهای طراحی شهری

*مسئول مکاتبات: Hesarijabar70@gmail.com

۱- مقدمه

شدیدی به نحوه فعالیت و الگوی رفتاری استفاده کنندگان دارند. مناسب نبودن فضای شهری از هر لحاظ برای حضور این افراد، بر الگوی رفتاری آنها اثر منفی به جای می‌گذارد و سلامت فعالیت آنها را در جامعه به خطر می‌اندازد و باعث می‌شود که این افراد تبدیل به ساکنان ماندگار خانه‌های خود شوند و زندگی اجتماعی آنان در چهار دیواری خانه‌هایشان محدود شود و بی‌تردید این

شهر مجموعه فرهنگی - کالبدی است که بر اساس نیازها، فعالیت‌ها و رفتارهای ساکنان آن شکل گرفته است. انسان‌ها بسته به نیازهای فردی یا گروهی خود فعالیت کرده و الگوی رفتاری خاص خود را عرضه می‌کنند. شهر و فضا‌های مختلف آن بستر یا ظرفی است برای اینگونه اتفاق‌ها. فضا‌ها و خصوصیات آنها وابستگی

موضوع انواع بیماری های جسمی و روحی آنان را تشدید می کند و بخش دیگر از سلامتی که وابسته به محیط است نیز از دست می رود. در صورت داشتن فضای شهری مناسب و در دسترس برای همگان که در آن آسایش و رفاه افراد و تمام گروها به خوبی عمل کند، شهر متعلق به تمام افراد جامعه می شود و حضور فرد سالم و ناتوان، پیر و جوان در آن دیده می شود زیرا تسهیلات و امکانات حضور آنان نیز مهیا شده، فضای شهری و رفتارهای اجتماعی آن در بهترین حالت خودآموزگاری بی همتا در زمینه آموزش مهارت ها و ادراک های اجتماعی است.

طبق آخرین آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار حدود ۷ درصد جمعیت شهر تهران را سالمندان و معلولان تشکیل می دهند. هرچه قدر در مقیاس کوچک تر این جامعه آماری بررسی شود نتایج مهمی استخراج می شود که طراحی و مناسب سازی فضاهای شهری در مقیاسی خرد از محله ای کوچک تا کلانشهری مانند تهران به چه میزان ضروری و حیاتی است.

با بررسی هایی که از جامعه آماری و تعداد افراد معلول جسمی - حرکتی و سالمندان شده است چنین می توان نتیجه گرفت که در مناطق شهر تهران به چه صورت پراکنده شده اند تا به واسطه آن نقش فضاهای شهری برای حضور این افراد در جامعه حیاتی تر تلقی شود.

رابطه انسان با فضای شهری و اصولاً محیط انسان ساخت، رابطه ای مدنی است و کیفیت آن، الگوهای رفتاری مردم را تا حد زیادی شکل می دهد. افراد ناتوان و سالمندان همچون افراد سالم قادر به ایجاد چنین رابطه ای نیستند زیرا شرایط محیطی و کالبدی پیرامون خود را مساعد برای ایجاد ارتباط نمی بینند و زمانی در فضای عمومی احساس امنیت، آسایش و نظم می کنند و از کیفیت محیط بهره مند می شوند که در آنجا رعایت حقوق شهروندی صورت گیرد.

به هر حال، زندگی اجتماعی در هر شهری از میلیون ها فعالیت کوچک و بزرگ و مشترک شهروندان در زمان و مکان شکل می گیرد و محیط باز و فعال اجتماعی این زندگی را سرزنده تر و غنی تر می کند و به همین دلیل نباید امکانات اینگونه محیط تنها مختص گروه خاص باشد و تنها افرادی که از وضعیت سلامت کافی برخوردار هستند بتوانند از آن بهره مند شوند در طراحی فضاهای شهری باید حضور تمام گروه ها با هر وضعیت سلامتی در نظر گرفته شود. حال سؤال اساسی این است که چگونه مقوله مناسب سازی فضاهای شهری به منظور استفاده سالمندان و افراد ناتوان را باید اولویت بندی کرد. طبق آخرین آمار سرشماری مرکز آمار ایران که در سال ۱۳۸۵ صورت گرفته است تعداد افراد ناتوان جسمی و حرکتی و افرادی که در گروه سنی ۶۵ سال به بالا قرار گرفته اند در کوچک ترین مقیاس بلوک شهری آمارگیری شده اند.

۲- مبانی نظری

شهر مناسب سالمند، شهری است که در همه بخش ها و تاسیسات زیربنایی اش، ملاحظات خاصی برای بهره مندی سالمندان و معلولان در نظر گرفته شده است، شهری که سالمندان در آن از نعمت وجود خانه هایی مناسب سازی شده برخوردارند و در استفاده از امکانات و تسهیلات شهری کوچکترین مشکلی ندارند به عنوان مثال برای رفت و آمد درون و برون شهری از خودروهای مناسب سازی شده بهره گرفته و ایمنی کامل در عبور و مرور دارند.

در شهر مناسب سالمندان، پارک ها، میادین، فضاهای سبز و معابر عمومی، مناسب استفاده سالمندان و دارای مراکز ویژه ای برای گذران اوقات فراغت سالمندان است و با توجه به نیاز و امکانات منطقه، امکانات ویژه ای را در اختیار سالمندان قرار می دهد. بعضی از معیارهای طراحی مناسب برای استفاده

کنندگان سالمند ذکر شده است.

حال با این توضیحات آیا در ایران، شهری که به معنای واقعی کلمه در خور و شایسته این نام باشد، وجود دارد؟ و اصولاً تا مناسب سازی اماکن شهرها برای سالمندان چقدر فاصله است؟

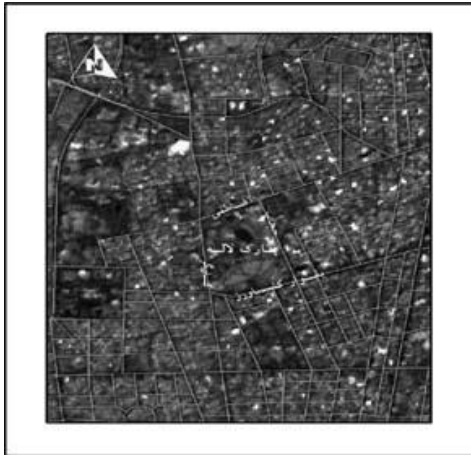
در تمام کشورهای جهان، سالمندان بخشی از جمعیت را تشکیل می‌دهند که همانند دیگر مردم بایستی برای رفع احتیاجات خود بتوانند در سطح شهر حرکت کرده و به تکاپو بپردازند.

جدول ۱. تعاریف و نظریه های سالمندی

تعریف	نظریه پرداز	نظریه
انرژی کاهش فیزیولوژیک باعث میشود تا توانایی رویارویی با استرس کاهش یابد.	-	زیست شناختی
مقبولیت تجربیات زندگی، منجر به احساس کمال میشود و احساس داشتن زندگی بیهوده، منجر به ناامیدی میگردد.	اریکسون	روان شناختی
دستیابی به آمادگی جسمانی، فراغت و آسودگی نفس و ارتقاء نفسانی، منجر به داشتن یک دوران سالمندی موفقیتآمیز،	پگ	روان شناختی

میشود.		
پیرانی که با دید منفی به آینده، محیط و خویشتن مینگردن احساسات آنان نیز خدشدهدار میگردد	بک	شناختی
همچنان که جامعه، فرد را از خود جدا میسازد فرد پیر به میل خود، خویشتن را کمتر با جامعه درگیر میکند	و کامینگ هنری	اجتماعی فرهنگی عدم تعهد
افرادی که فعال باقی میمانند، با احساس رضایت، پیر میشوند.	هویگ هرست	فعالیت
افراد همچنان که پیر میشوند، سطح ثابتی از فعالیت را، حفظ میکنند.	نوگارتن	استمرار
افراد با توجه به خصوصیات خود و شرایط محیط، از مسئولیت و نقشی به دیگر، میروند.	اسپنس	تعاملی

افسردگی بیشتر در میان سالمندانی وجود دارد که تنها زندگی می کنند و علاوه بر آن دچار ناراحتی های جسمانی نیز هستند. سالمندانی که علیرغم سن بالا در فعالیتهای اجتماعی حضور دارند و از روابط اجتماعی نسبتاً خوبی برخوردارند، به بیماریهای مختلف به ویژه بیماریهای روانی کمتر دچار میشوند.

شکل ۱. موقعیت پارک لاله و خیابان های

اطراف آن.

۴- یافته های پژوهش

مجموع ۴۰ نفر در این پرسشنامه شرکت کردند که جامعه آماری شامل افراد بالای ۶۰ سال باشد که بر طبق فرمول کوکران برآورد شده است. این پرسشنامه در پارک لاله انجام شده است، که (n=40) جهت نمونه در جامعه ابتدا نمونه راهنمای انتخاب صفت آماری از ازخانوارهای محدوده مورد نظر، به عمل آمد. بر این اساس و طبق نمودارهای به دست آمده از نرم افزار نتایج به صورت ذیل بوده است.

از لحاظ جنسیتی ۴۰ نفر مرد به پرسش نامه ها پاسخ داده اند. تقریباً ۷۵٫۵٪ افراد در فاصله ۵-۱۰ دقیقه ای، ۱۵٫۹٪ در فاصله ۲۰ دقیقه ای و ۹٫۶٪ در خارج از محدوده پارک لاله ساکن هستند. این وضعیت نشان دهنده این است که بیشتر سالمندانی که به پارک لاله مراجعه می کنند در فاصله ۵-۱۰ دقیقه ای پیاده روی از پارک ساکن هستند. نتایجی از وضعیت جسمانی ساکنین به دست آمده نشانگر این است که ۵۵٪ درصد از ساکنین از لحاظ وضعیت جسمانی سالم ۱۰٪ معلول و ۳۵٪ مشکل بیماری قلبی داشته اند که این بیانگر این است این محدوده مورد مطالعه از لحاظ زیست محیطی و اکولوژی در وضعیت خوبی قرار دارد به این علت ۳۵٪ از اهالی (ساکنین) که مشکل قلبی دارند به خاطر فضای

سالمندان از احساس بطالت، بیکاری و برکنار ماندن از زندگی اجتماعی رنج میبرند. برای رفع این احساسات باید برنامه‌های جمعی برای سالمندان در نظر گرفت، مثلاً سالمندان با هم به مطالعه روزنامه و مجله بپردازند، به پارکها و گردشها و سفرهای کوتاه دسته جمعی بروند و مورد مشورت قرار گیرند.

۳- روش تحقیق

مواد تحقیق شامل گردآوری اطلاعات پایه در خصوص ناحیه مورد مطالعاتی و ابزارهای تحقیق می باشد. ناحیه مورد مطالعاتی پارک لاله تهران می باشد. پارک لاله با وسعتی در حدود ۲۷۱۲۴۶ مترمربع در ناحیه ۲ منطقه ۶ شهرداری تهران واقع گردیده است و پارکی با مقیاس منطقه ای به حساب می آید. این پارک دارای مسیرهای اصلی و فرعی فراوان می باشد و دارای ۳ زمین بازی ویژه کودکان، ۴ مسیر ورودی، فضاهای ورزشی و تفریحی، مسجد، نگارخانه، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، لوازم بدنسازی، زمین بازی فوتبال، آمفی تئاتر روباز و ... می باشد. (شکل شماره ۱) نظر به آنکه پارک لاله از جمله بزرگترین، قدیمی ترین و مجهزترین پارک های شهری در تهران و ایران می باشد و با توجه به موقعیت مکانی این پارک، اقدام به مطالعه و بررسی ویژگی های این پارک (از دیدگاه کاربری مناسب برای سالمندان) شده است. قابل ذکر است که این پارک به خاطر وجود مکان های عمومی در اطراف آن به عنوان نشانه برای استفاده کنندگان محسوب می شود.

علاوه بر اطلاعات فوق مقالات متنوع، اینترنت، نرم افزار کامپیوتری، مشاهدات میدانی به عنوان مواد تحقیق در طول مطالعه استفاده شده است.

حساب می‌آیند که باید فضاهای شهری را به طور خاص برای آنها مناسب سازی کرد. آنان به تعامل با فضای اجتماعی شهری و ارتباط با طبیعت، پیاده روی و ورزش احتیاج دارند. اما ضعف‌های جسمی و در مواردی انزوای الگوی استفاده آنان از فضاهای شهری را متفاوت مینماید.

فواید بیرون رفتن و استفاده از فضاهای شهری برای سالمندان را میتوان اینگونه ارزیابی نمود که افراد سالخورده در مصاحبه‌های خود بیان داشتند که چقدر برایشان مهم است که قادر باشند کارهای مفید انجام دهند، حتی اگر آن کارها به کوچکی کارهایی مثل خرید یک روزنامه یا بیرون بردن کودکان باشد. تعداد زیادی از افراد سالخورده دوست دارند برای ورزش و هواخوری بیرون بروند. به خصوص آنها پیاده روی بصورت گروهی را بسیار ترجیح می‌دادند. و مسلماً هوای تازه و ورزش تاثیر زیادی در افزایش سلامتی جسمی و روحی آنها دارد. ملاقاتها و دیدن دیگر سالمندان و گفتگو برای آنان جذاب است و این تنها سفرهای برنامه‌ریزی شده برای دیدن دوستان و خانواده را شامل نمی‌شود و تعاملات غیر رسمی با همسایه‌ها در خیابان یا با مغازه دارها و دیگر مردمی که در پارک‌ها و فضاهای باز هستند را هم شامل میشود.

با توجه به اینکه پارک لاله، نظر به وسعت، قدمت و موقعیت خاص مکانی و نیز نزدیکی به برخی از مراکز مهم شهری، پتانسل لازم جهت بهره‌مندی کامل به عنوان یک فضای باز قابل استفاده برای سالمندان را داراست. با رعایت موارد زیر:

- جدول کشی‌های مناسب در امتداد باغچه‌ها برای جلوگیری از خیس شدن مسیر پیاده، که پیاده روی را برای قشر سالمند مشکل می‌سازد.
- ارتقاء امنیت شبانه پارک از طریق روشنایی کافی و بالا بردن نظارت پلیس.

باز (پارک لاله) که از آب و هوای خوبی برخوردار است در این محدوده ساکن شده‌اند.

اهداف اهالی نسبت به استفاده از فضای سبز نشان می‌دهد که نتایج حاصل از آن نشان دهنده این است اکثر جمعیت محله از فضای باز سبز به صورت اجتماعی، تفریحی و در زمان خاص ۹ الی ۱۱/۳۰ صبح استفاده می‌کرده‌اند که این خود رفاه و اقتصاد بالای اهالی محله را بیانگر است.

اما نتایجی که دیده می‌شود این است که اهالی محله از فضای باز رضایت کافی ندارند به این علت که ۳۰٪ از ساکنین از رفتارهای نامناسب جوانان در فضای باز گلایه مند بوده‌اند و همچنین ساکنین محله از عدم مدیریت صحیح و نبود رستوران و کافی شاپ در فضای باز (پارک لاله) اظهار نارضایتی کرده‌اند. همچنین در ادامه جالب توجه‌اند که مدت استفاده ساکنین از محل بدین گونه بوده که فضای باز (پارک لاله) هر روزه مورد استفاده آقایان قرار می‌گیرد که این پویایی و سرزندگی فضای باز را در محله نشان می‌دهد و همچنین نتایج سوالات دیگر بدین ترتیب بوده که ۸۵٪ ساکنین همه فصول از فضای باز (پارک لاله) استفاده می‌کنند و این به طور یقین در روحیه ساکنین محله تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم دارد و این تأثیر نشان داده شده است یکی از سوالات پرسش‌نامه این بود که آیا تمایل به ترک محل زندگی دارید که جواب ۹۰٪ اهالی منفی بوده است که این خود رضایتمندی ساکنین را نسبت به محله نشان می‌دهد.

با توجه به جمعیت ارزیابی شده که همه آنها مرد بودند می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در کشور ایران شرایط آب و هوایی بر استفاده قشر سالمند تاثیر می‌گذارد و می‌توان چنین فرض کرد که در فصل زمستان استفاده سالمندان از پارک (به عنوان فضای باز عمومی) تک‌جنسیتی می‌باشد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهاد

سالمندان بخشی از شهروندان آسیب‌پذیر به

بطور کلی چون پیری با ناتوانایی های جسمی و حرکتی همراه است، به همین دلیل همواره از این دوران با عنوان های نابجای « دم مرگ » و « آخر عمر » یاد می شود و راجع به این مرحله کسی برنامه ریزی نمی کند. در صورتیکه انسان تا زمانی که زنده است باید از زندگی بهره و لذت لازم را ببرد و از زمان هایش نهایت استفاده. برخلاف تصور گروهی، پیری دوران انتظار مرگ نیست و آنطور نباید باشد که افراد سالخورده فقط به فکر زندگی بعد از مرگ خود باشند. که انسان در هر زمان از زندگی باید طوری رفتار کند که هم دنیا و هم آخرت را در نظر بگیرد.

- جایگزین کردن نیمکت های فلزی و مناسب به جای نیمکت های چوبی.
- استفاده از سنگفرش های مناسب اقلیم ، که در فصل زمستان بارندگی باعث ترک خوردن و شکسته شدن آنها نشود.
- تعبیه رستوران و کابی شاپ ، ایجاد محلی گرم برای گپ زدن در فصل سرما ، باعث جذب زنان سالمند نیز می شود.
- تعبیه زمین های بازی جداگانه برای جوانان دور از محل تجمع سالمندان.

۶- منابع

1. Bryan K. Ford , Jay Gabbard : “New Urbanism and the Elderly: An Ecological Perspective to Education and Practice”, University of Alabama, Western Kentucky University,2002.
2. Elizabeth Burton and Lynne Mitchell: “Inclusive Urban Design, Streets for Life”,Architectural Press, First edition, UK, 2006.
3. Janine L. Wiles a, Ruth E.S. Allen a, Anthea J. Palmer a, Karen J. Hayman a, SallyKeeling b, Ngaire Kerse: “Older people and their
4. Gungor N. Yaslilikta sosyal butunlesme, vol. 80. Sosyal Devlet Yaklasiminda 2000’li Yillara Dogru Olgun Genclik Sempozyumu. 20 Mart 1995, Ankara Universitesi Basimevi,Ankara. 1995. p. 56–65.
5. Bal H. Bilimsel Arastirma yontem ve teknikleri, vol. 289. Suleyman Demirel Universitesi Yayin No: 20 Fen Edebiyat Fakultesi, Isparta. 2001. p. 113–116
6. Oguz D. Yaslilik ve kentsel yesil alan tasarimi. I, vol. 489. Ulusal Yaslilik Kongresi,10–11 Ekim 2001, Ankara. 2001. p. 33–40.
7. Marcus CC, Francis C. People places: design guidelines for urban open space, vol. 366. New York: Wiley; 1998. p. 209–259.
8. Ozaydin G, Erbil D, Ulusoy B. Kamu mekanlari tasariminin tamamlayicisi olarak bildirisim ogeleeri, vol. 164. Kamu Mekanlari Tasarimi ve Kent Mobilyalari Sempozyumu I. 15–16 Mayıs 1989, Mimar Sinan Universitesi, Mimarlik Fakultesi, I stanbul. 1991.p. 63–67.
9. Surmen S. Ozurlu ve yasliilarla ilgili mimari olcutler, standartlar, uygulamalar. Istanbul Teknik Universitesi Cevre ve Sehircilik Uygulama Arastirma Merkezi Yayinlari 1995;61:36–51.
10. Yurdakonar T. Kentsel acik alanlarin bedensel engelliler tarafından kullanim imkanlarinin degerlendirilmesi ve Kadikoy orneginde irdelemeler. E.U. Fen Bilimleri Ens. Peyzaj Mimarligi ABD, Yuksek Lisans Tezi, Bornova—Izmir 2001;101:5–31.
11. Ozkan MB, Kucukerbas EV. Mimarlik bilgisi, Ege Universitesi Ziraat Fakultesi Yayinlari No: 513, vol. 142. Bornova-I zmir: E.U.Z.F. Ofset Atolyesi; 1995. p. 109–116.
12. Stoneham J, Thoday P. Landscape design for elderly and disabled people, vol. 232. Garden Art Press; 1996. p. 41–50, 89–114.
13. Rubenstein HM. Pedestrian malls, streetscapes and urban spaces, vol. 272. New York: Wiley; 1992. p. 1–21.

فرم پرسشنامه

جنسیت	سن	محل سکونت
<p>۱- هدف شما از استفاده فضاهای باز عمومی چیست؟</p> <ul style="list-style-type: none"> - خوردن - فعالیت های اجتماعی و فرهنگی (سینما، قرار ملاقات و...) - فعالیتهای تفریحی (پیاده روی، قدم زدن و...) - نیازهای ضروری (خرید، بانک و...) - فعالیت های دیگر <p>۲- آیا مشکل جسمی یا سلامتی خاصی دارید که مانع استفاده شما از فضای باز عمومی شود؟</p> <p>۳- مهم ترین مسائلی که اغلب در فضای باز عمومی با آن مواجهید چیست؟</p> <p>۴- در چه بازه زمانی بیشتر ترجیح میدهید از فضاهای باز عمومی استفاده کنید؟</p> <p>۲۴:۰۰-۲۱:۰۰ ۲۱:۰۰-۱۷:۰۰ ۱۷:۰۰-۱۱:۰۰ ۱۱:۰۰-۷:۰۰</p> <p>۵- اغلب چند وقت به چند وقت از فضای باز عمومی استفاده میکنید؟</p> <ul style="list-style-type: none"> - یکبار در روز - بیشتر از یکبار در هفته - یکبار در هفته - یکبار در ماه - یکبار در سال <p>۶- آیا فصل زمستان به مراجعه شما به فضای باز عمومی تاثیر دارد؟</p> <p>۷- در چه فاصله پیاده روی از این فضا زندگی میکنید؟</p> <p>۸- استفاده از این فضا چقدر در روحیه شما تاثیرگذار است؟</p> <p>۹- آیا تمایل به تغییر محل زندگی خود دارید؟</p>		

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

نحوه ارجاع به این مقاله:

حصاری جبار، لاله؛ اسکندر صارمی، مریم. (۱۳۹۸). کندوکاوی در فضای عمومی شهری بر اساس نیازهای ملموس و ناملموس، شهرسازی ایران، ۲ (۳)، ۱۰-۱۶.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1398-2-3-article2/>